

Djeca s posebnim odgojno- obrazovnim potrebama - put k izazovima

Jadranka Vučković, dipl. defektolog,
stručna suradnica savjetnica

- ▶ Biti suradnik u školi koja se mijenja i koja uči znači:
 - biti vizionar
 - biti pokretač
 - biti optimističan
 - biti rame za plakanje...

...a na tom putu neka Vam pomognu pedagoški slogani:

- ▶ Putevi nastanu u hodu, a ciljevi u glavi.
- ▶ Škola koja uči je škola tragača za blagom. Ona živi od priznanja, postignuća i razvijanja jakih snaga.
- ▶ Škola koja uči uči iz svojih grešaka.
- ▶ Škola koja uči uči na otporu nastavničkog vijeća.
- ▶ Škola koja uči je zaljubljena u uspjeh.
- ▶ Škole koje uče ne moraju otkrivati toplu vodu, ali one su svjetski **PRVACI U SAMOORGANIZIRANJU POMOĆI!**

- Didaktika razredne kvake, F. Meyer, Educa, Zagreb, 2002

▶ Tko su djeca s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama?

- Djeca s teškoćama u razvoju
- Darovita i talentirana djeca

Orijentacijska lista teškoća u razvoju (Pravilnik o osnovnoškolskom i srednjoškolskom odgoju i obrazovanju učenika s teškoćama u razvoju, NN, 24/15)

Skupine vrsta teškoća su:

1. Oštećenja vida
 2. Oštećenja sluha
 3. Oštećenja jezično-govorne-glasovne komunikacije
specifične teškoće u učenju
 4. Oštećenja organa i organskih sustava
 5. Intelektualne teškoće
 6. Poremećaji u ponašanju i oštećenja mentalnog zdravlja
 7. Postojanje više vrsta teškoća u psihofizičkom razvoju
-

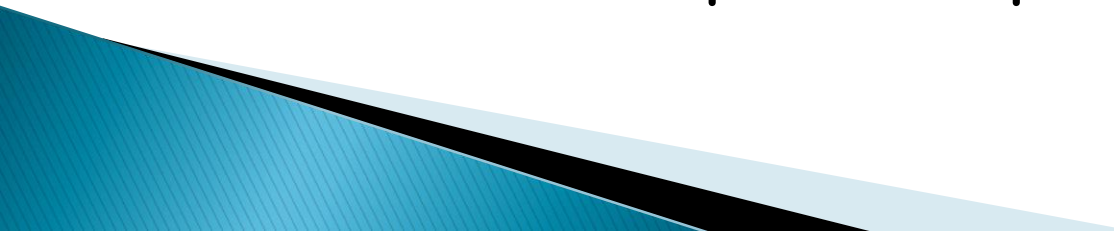
Kao odgojno-obrazovni djelatnici znamo da su sva djeca različita i da su sva djeca posebna.

Ipak, neka su djeca posebna na način da je rad s njima, njihovim roditeljima, prijateljima i učiteljima sve samo ne prosječan.

One su za sve nas veliki izazov - zahtijevaju jake osobe.

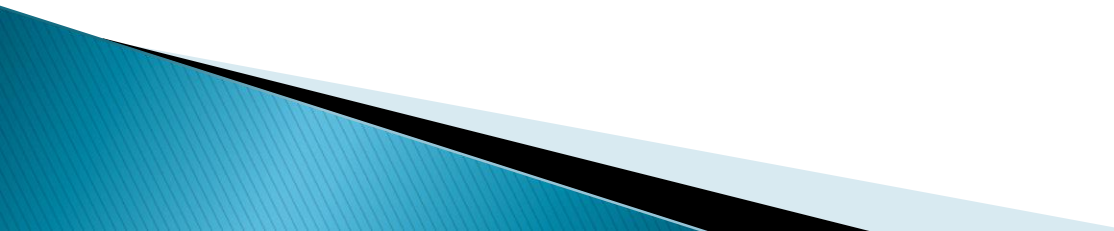

Evo kako bi mogla izgledati jaka osoba kako je ja vidim:

- ▶ djeluje
 - ▶ preuzima rizik
 - ▶ fleksibilna je
 - ▶ hrabra je
 - ▶ ponekad pogriješi ali nastavi dalje
 - ▶ ima smisao za humor
 - ▶ poznaje umijeće kompromisa i pregovaranja
 - ▶ bez obzira na sve je optimista
 - ▶ unatoč svemu, ponekad plače
-

Što je inkluzija?

(lat. Inclusio-uključivanje, sadržavanje, obihvaćanje, podrazumijevanje)

- ▶ U osnovi je vjerovanje u razvoj individualnih potreba svakog pojedinog učenika i svake pojedine obitelji koja pošalje dijete u školu
 - ▶ Omogućava svakom učeniku maksimalno razvijanje njegovih sposobnosti
 - ▶ Inkluzija ne znači strogo odvojenu metodologiju i skup metoda i postupaka
-

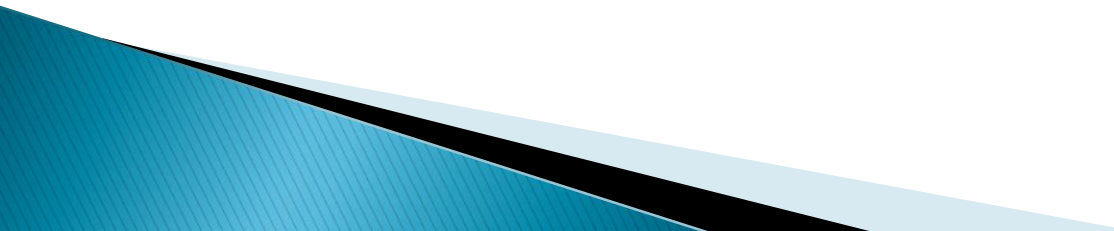
Zahtijeva promjenu odnosa prema učenju i poučavanju, samim tim:

a) novu ulogu škole

b) promjenu uloge nastavnika:

- od sveznajućeg i nepogrešivog mijenja se u organizatora, suradnika, pomagača koji potiče rad i pomaže
- od posrednika znanja ka savjetniku za učenje preusjerava poučavanje ka učenju i uporabi suvremene IKT
- osposobljenost za rad s učenicima
- nužnost suradnje, sposobnost za refleksiju, istraživanje i evaluaciju
- ukazuje na kvalitetno i loše učinjeno upućivanjem na ono što pospješuje kvalitetu i odstranjuje neuspjeh

Koji učitelji mogu uspjeti?

- ▶ Imaju razumijevanje za učenika
 - ▶ Poznaju znakovitosti razvoja
 - ▶ Sposobni su postavljati individualne ciljeve za učenika
 - ▶ Poštuju i uvažavaju individualne razlike među učenicima
 - ▶ Prihvaćaju promjene kroz cjeloživotno učenje
-

Ciljevi inkluzivnog odgoja i obrazovanja

- ▶ Razvoj kvalitetnog sustava podrške razvoju djeteta s teškoćama
- ▶ Jačanje djetetovih osobnih potencijala i kompetencija za samostalno, odgovorno i djelotvorno ponašanje i komunikaciju
- ▶ Osiguravanje odgojno-obrazovne podrške čiji je pristup usmjeren na dijete, njegove interese, sposobnosti, vještine i potencijale

„Onaj tko se usudi poučavati nikad ne smije prestati učiti.“

(John Cotton Dana)

Istraživanja

- ▶ Unatoč zakonskoj regulativi, proces inkluzije djece s teškoćama u razvoju:
 - ide vrlo sporo
 - glavni razlog izolacije su posebne potrebe
 - prava te djece nisu izjednačena s pravima vršnjaka
 - bliža i dalja djetetova okolina može nepovoljno djelovati na cjelokupni razvoj djeteta, što dovodi često do depresije, sniženog samopoštovanja i anksioznosti
- (Oko 30% učenika ima izraženu anksioznost koja ih ometa u radu, Cohen, 2004)

- ▶ Ispitna anksioznost - sastoji se od:
 - kognitivne komponente (zabrinutost za vlastiti uspjeh)
 - emocionalne komponente (fiziološke reakcije)

Nepovoljan učinak:

- smanjena uspješnost izvedbe, povezana s nižim školskim uspjehom
- može uzrokovati emocionalnu patnju
- povezana je s niskim samopoštovanjem
- negativnim stavovima prema školi
- ovisnosti i pasivnosti
- agresivnosti, nepovoljnim statusom među vršnjacima i lošim odnosima prema učiteljima

Navedeno djeluje povratno na ostale aspekte života što čini začarani krug.

Kako izaći iz začaranog kruga?

Sagledati i prihvatiti izazove inkluzivnog odgoja i obrazovanja

Uspjeh svakog djeteta ovisi o:

- ▶ društvu
- ▶ ciljevima odgoja i obrazovanja
- ▶ organizaciji učenja
- ▶ psihofizičkim sposobnostima
- ▶ onom tko uči
- ▶ motivaciji
- ▶ volji
- ▶ obiteljskim odnosima
- ▶ drugim faktorima

- ▶ razvijenost motorike
- ▶ senzomotorne integracije
- ▶ perceptivno-motorne vještine
- ▶ jezične vještine
- ▶ vještine razvijanja pojmova
- ▶ socijalne vještine

Valet, (1969) identificirao i operacionalizirao 53 osnovne sposobnosti u šest glavnih područja

Izazov

- ▶ Znači poštivanje jednakosti svakog pojedinca i njegove pripadnosti zajednici (obitelj, vrtić, škola, susjedstvo, radno mjesto...) u kojoj skupine jednih **prepoznaju potrebe drugih** gdje poštovanje istih prava upućuje na **UKLJUČIVANJE**, a ne **ISKLJUČIVANJE**.

Zakonska regulativa

- ▶ Konvencija o pravima osoba s invaliditetom
- ▶ Konvencija o pravima djeteta
- ▶ Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi
- ▶ Pravilnik o osnovnoškolskom i srednjoškolskom odgoju i obrazovanju učenika s teškoćama u razvoju
- ▶ Pravilnik o načinima, postupcima i elementima vrednovanja učenika u osnovnoj i srednjoj školi
- ▶ Nacionalni okvirni kurikulum za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje (NOK)

NOK

- ▶ ...osiguravaju se djeci i učenicima s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama **uvjeti za učenje** u skladu s njihovim mogućnostima i potrebama (...) radi se o raznorodnoj skupini djece i učenika za koje su **nužne razlike u ciljevima (ishodima)**, odnosno očekivanim postignućima, sadržajima i metodama učenja i poučavanja sukladno njihovim individualnim sposobnostima i posebnostima.
- ▶ Zahtijeva: prilagodbu odgojno-obrazovnog procesa, odnosno odgojno-obrazovnu potporu različite vrste i razine

Vrsta primjerenog odgoja i obrazovanja

Pravilnik (NN, 24/15)
IOOP

- a) Redoviti program uz individualizaciju postupaka, bez sadržajnih ograničenja
- b) Redoviti program uz prilagodbu sadržaja i individualizirane postupke (opseg sadržaja umanjiti do najniže razine usvojenosti obrazovnih postignuća propisanim NPP za razred u koji je uključen, a iznad razine posebnog programa, čl. 6.st. 3. Pravilnika)

Čl. 7. Primjena programa u SŠ
(prilagodba sadržaja i za strukovne škole do razine stjecanja kompetencija potrebnih za pristup tržištu rada

https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2015_03_24_510.html

Okvir za poticanje i prilagodbu iskustava učenja te vrednovanje postignuća...
Osobni kurikulum (OK)

OK-A1: sa prilagodbom procesa učenja i poučavanja bez prilagodbe odgojno-obrazovnih ishoda

OK-A2: prilagodba nekih ishoda jednog PK i prilagodba pristupa učenju i poučavanju ovisno o teškoći

OK-B: znatnija prilagodba ishoda i pristupa učenju i poučavanju - bitno smanjenje opsega i dubine sadržaja koji se traže u pojedinim odgojno-obrazovnim ishodima

https://mzo.hr/sites/default/files/migrated/nacionalni_dokument-okvir_za_poticanje_i_prilagodbu_i_iskustava_ucenja-vrednovanje_postignuca_djece-i-ucenika_s_teskocama.pdf

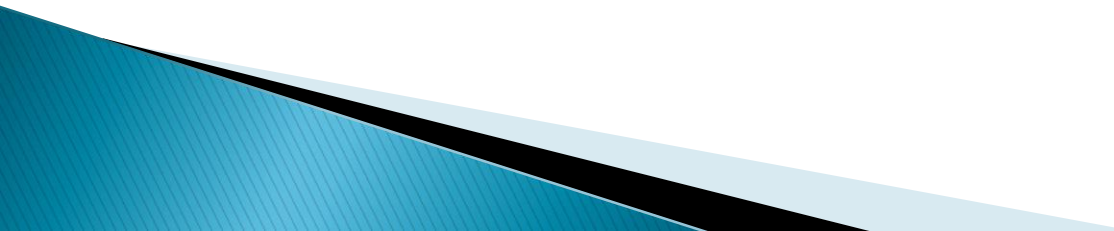
Individualizacija nastave

- ▶ U Enciklopedijskom rječniku pedagogije (1963., str, 327) individualizacija nastave definira se kao „diferencijacija nastave do te mjere da se zadovolje individualne razlike svakog učenika s obzirom na njegove psihofizičke sposobnosti, interesno područje, tempo rada, radno iskustvo, karakterne osobine, mogućnosti usvajanja znanja, način reagiranja...”

Potrebe djece s teškoćama

- ▶ Višestruke
 - ▶ Različite
 - ▶ Promjenjive
-
- ▶ Oblikovane su sposobnostima, osobinama, osobnim iskustvom, stečenim kompetencijama, navikama, interesima, širim socijalnim i kulturnim okruženjem
-

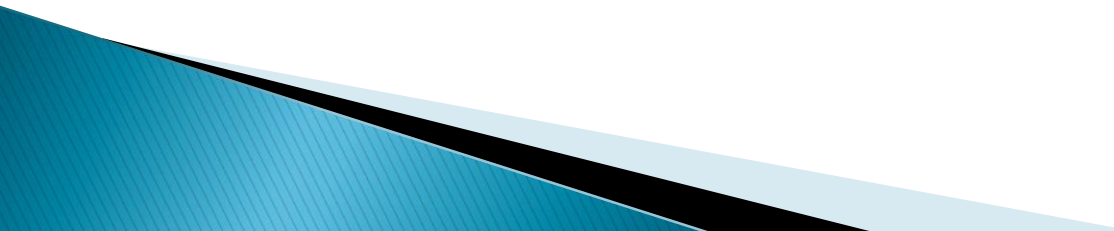
Izrada IOOP-a – osobnog kurikuluma

- ▶ Učiteljima i roditeljima otvara mogućnost da praktično i realistično razgovaraju o potrebama učenika te razviju kreativne načine na koje se potrebe mogu ispuniti
 - ▶ Omogućava učeniku napredovanje do razine primjerene njegovim sposobnostima - omogućava suradnju svih partnera
 - ▶ Fokusira obrazovne strategije, osigurava praćenje i vrednovanje
-

Ključna obilježja IOOP- a - OK

- ▶ Inkluzivno okruženje (prirodno okruženje, redovna škola, nastava u OS i SS)
- ▶ Otvorenost i fleksibilnost u odabiru izbora pristupa učenju i poučavanju
- ▶ Uvođenje različitih višestrukih načina dosezanja postavljenih odgojno-obrazovnih ishoda
- ▶ Načina na koji učenik pokazuje znanje, vještine
- ▶ Načine na koji su uključeni u proces
- ▶ Cjelovitost

Ključni zadatak IOOP-a - OK

- ▶ Prikupljanje podataka o učeniku
 - ▶ Narav i stupanj učenikovih sposobnosti i talenata (jake strane i ono što treba poticati, razvijati) te način na koji te potrebe utječu na njegovu obrazovnu razinu.
 - ▶ Trenutna razina obrazovnog učinka djeteta i njegove posebne obrazovne potrebe
-

VAŽNO!

- ▶ Dokumentiranje jakih strana, sposobnosti, talenata daje uvid u ono što dijete može učiniti u određenim područjima vještina, kao i vještine koje učitelj može kapitalizirati i inkorporirati u strategije poučavanja.

Prilagodba kurikuluma

U osnovnim sastavnicama:

- ▶ Prilagodba odgojno-obrazovnih ishoda
- ▶ Prilagodba pristupa učenju i poučavanju
- ▶ Prilagodba vrednovanja

- ▶ **Razumna prilagodba** – kada je svaka prilagodba osmišljena i primijenjena s obzirom na potrebe pojedinog učenika

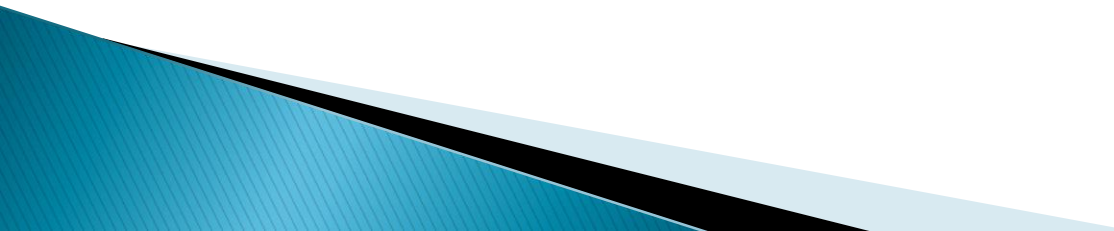
Prilagodbe procesa poučavanja i učenja

- ▶ Metodičko-didaktički postupci prilagođeni kognitivnim, percepcijskim, komunikacijskim i jezičkim sposobnostima
 - ▶ Prilagodba prostora i načina provedbe aktivnosti
 - ▶ Prilagodbe u okruženju u skladu s učenikovim senzornim potrebama (vidne i slušne percepcije, područje percepcije kretanja i ravnoteže, mirisa i temperature)
 - ▶ Prilagodba stručne potpore
 - ▶ Prilagodba tehnoloških sredstava i pomagala
 - ▶ Prilagodba materijala
 - ▶ Prilagodba tempa
-

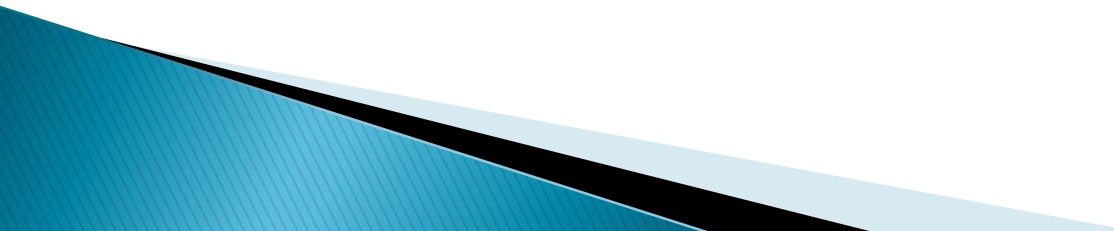
Prilagodbe postupka vrednovanja

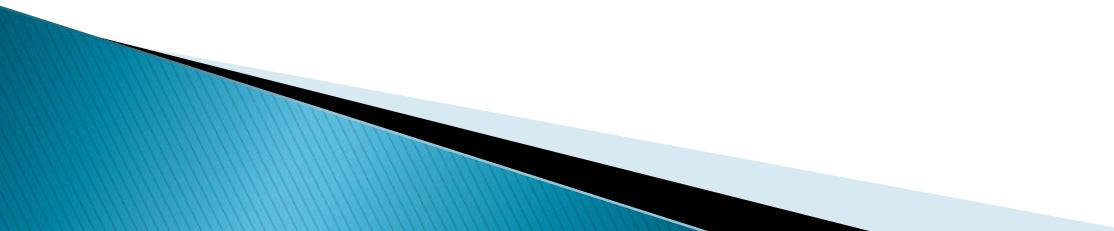
- ▶ Vrednovanjem se provjerava usvojenost odgojno-obrazovnih ishoda definiranih PK i prilagođenih u OK
 - a) Prilagodba procesa vrednovanja
 - b) Prilagodba ispitnih materijala i sredstava
 - c) Prilagodba metoda vrednovanja

Svrha prilagodbi - osigurati i poboljšati:

- kvalitetu iskustva učenja
 - omogućiti napredak
 - uspješno ostvarivanje postavljenih ishoda
 - daljnje učenje
-

Tim za podršku čine:

- ▶ Razrednik, učitelj, članovi razrednog vijeća, stručni suradnici, mentori na praktičnoj nastavi, pomoćnik u nastavi, školski liječnik, roditelj, učenik, te po potrebi drugi specijalizirani stručnjaci
 - ▶ Suradnja cijelog tima u izradi OK- donose timske odluke
 - ▶ Učitelj izrađuje dio kurikuluma koji se odnosi na predmet
-

- ▶ Koordinator: u pravilu edukacijski rehabilitator, logoped ili socijalni pedagog (drugi stručni suradnik)
 - ▶ Izvješće - najmanje dva puta godišnje
 - ▶ Roditelj sudjeluje u procesu planiranja i vrednovanja OK, a tim izrađuje, provodi i vrednuje OK
-

Literatura

- ▶ Jasna Kudek Mirošević, Majda Granić (2014): Uloga edukacijskog rehabilitatora - stručnog suradnika u inkluzivnoj školi, Alfa, Zagreb
- ▶ Đurđica Ivančić (2010): Diferencirana nastava u inkluzivnoj školi, Alkascript, Zagreb
- ▶ Nacionalni dokument okvira za poticanje i prilagodbu iskustava učenja te vrednovanje postignuća djece i učenika s teškoćama - prijedlog nakon javne rasprave (MZO, 2017.)